

УДК 378.14

С. М. Ситняківська,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної педагогіки та педагогічної майстерності
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Деякі аспекти впровадження активних методів білінгвального навчання при підготовці магістрів із соціальної педагогіки

Трансформування вищої освіти в умовах глобалізації суспільства потребує розроблення нових підходів до підготовки майбутніх фахівців у контексті відродження ідей національної та полікультурної освіти. Сучасне соціокультурне становище в системі вищої освіти, залучення студентів до національної культури та культури світової є актуальною потребою сьогодення. Адже володіння кількома мовами сприяє мовному і загальному розвитку людини, умінню орієнтуватись у сучасному багатомовному світі, розв'язувати проблеми міжнаціональних відносин у своїй країні і за її межами.

Тому одним із невід'ємних і важливих завдань сучасної вищої освіти в Україні стає оновлення її змісту у напрямку полілінгвізму і підготовки молоді до життя у багатогранному, багатокультурному, глобалізованому суспільстві сучасності. При цьому, особливого значення у підготовці майбутніх фахівців будь-якої галузі, а у соціальній сфері особливо, набуває формування вміння та спроможності ведення професійного наукового пошуку нових ідей і досягнень, діалогу та обміну інформацією, у тому числі й іноземною мовою з представниками інших країн, націй, держав.

Також слід відмітити, що якісне оновлення змісту освіти у бік полілінгвізму пов'язане зі зростанням потреби у її мультикультурності з огляду на процеси, які спрямовані на інтеграцію трудового потенціалу України на європейські країни. Національна політика підготовки галузевих фахівців, які б визнавались іншими державами та були конкурентоспроможними на сучасному ринку праці, зазнала значних позитивних змін, особливо стосовно рівня вивчення іноземних мов загалом та іноземних мов за фахом підготовки зокрема. Однак, якщо викладанню іноземної мови загального вжитку у вищих навчальних

зкладах приділяється достатньо велика увага, то мова професійного спрямування, або білінгвальна підготовка студентів, почала культивуватися лише нещодавно. Враховуючи, що появу білінгвальної освіти спричинили світові глобалізаційні процеси та науково-технічний прогрес, то для України як європейської країни, що у майбутньому планує стати повноцінним членом Європейської співдружності процес розповсюдження білінгвального навчання є неминучим.

Слід відзначити, що цей процес супроводжується великою кількістю проблем, пов'язаних як з організацією такого навчання, так і з визначенням його цілей і оцінкою результатів. При цьому також виникає ціла низка психологічних, організаційних, педагогічних, дидактичних проблем, вирішення яких потребує глибокого наукового обґрунтування та використання вже існуючого позитивного педагогічного досвіду у цій галузі. Тому метою даної статті є характеристика особливостей впровадження адаптованих активних методів білінгвального навчання при викладанні спеціальних дисциплін фахового спрямування (на прикладі підготовки магістрів із соціальної педагогіки) з метою формування високого професійного рівня майбутніх соціальних педагогів.

Загалом професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів присвятили свої дослідження ряд українських науковців серед яких: Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська, Н. А. Сейко, С. О. Сисоєва, О. Г. Ярошенко та інші [1]. Не дивлячись на те, що білінгвізм не є розповсюдженою категорією в системі сучасної освіти України, його теоретичні основи знайшли відображення у працях таких науковців як Н. О. Микитенко, А. О. Ковальчук, Ф. А. Моїсеєва. Слід відзначити, що в Україні педагогічні дослідження білінгвальної освіти з'явилися нещодавно. Їх поява спричинена загалом тим, що починаючи з 90-х років ХХ століття нові соціально-економічні реалії, прагнення інтеграції у європейський простір викликали появу хвилі досліджень, присвячених проблемам формування фахівця-білінгва, а також вивченню зарубіжного досвіду білінгвального навчання та можливостей перенесення такого досвіду на

вітчизняну систему освіти, його адаптації з урахуванням наявних соціокультурних умов. Проблемою підготовки фахівців на білінгвальній основі в інших державах займалися Є. М. Верещагін, М. М. Михайлов, В. Маккей, М. М. Певзнер, І. Турман, А. Г. Ширін. Лінгвістичний аспект цієї категорії розкрито у працях Л. Блумфілда, У. Вайнрайха. Соціолінгвістичний аспект досліджували В. Д. Бондалетов, У. Вайнрайх, І. Х. Мусін, психологічний – М. В. Імедадзе, Е. Піл, соціологічний – Б. Спольський, В. Стольтінг, культурологічний аспект – В. В. Сафонова, Ю. А. Сорокін, Я. Шародо, методичний аспект – Л. Г. Кошкुरевич, Р. Байер, Д. Мон [2, 3, 4, 5, 6]. Однак білінгвальна підготовка у нашому аспекті постає не лише як лінгвістична категорія щодо формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців, ми розглядаємо білінгвальне навчання як засіб формування професійної компетентності шляхом викладання соціально-педагогічних дисциплін іноземною мовою, що дасть можливість набути студентам не лише комунікативних, а і професійних знань та умінь, які у подальшому сприятимуть їм не лише у вирішенні реальних життєвих і професійних проблем, а й спонукатимуть до особистісного самовизначення та самореалізації.

Слід зазначити, що впровадження білінгвального навчання у ВНЗ України, попри очевидну актуальність, має серйозні проблеми. Вони стосуються різних сторін його впровадження у навчальний процес, а особливо методологічної та технічної: насамперед відсутністю відповідного науково-педагогічного супроводу та методичного забезпечення, використанням в процесі його втілення лише традиційних методів навчання. Традиційні методи проведення лекційних, семінарських, практичних, лабораторних занять в умовах впровадження білінгвальної системи підготовки студентів потребують суттєвої модернізації, адже такий процес навчання акумулює в собі не лише професійний, а і лінгвістичний аспект, пов'язаний з викладанням фахових дисциплін іноземною мовою.

Важливе місце в організації та здійсненні процесу білінгвальної професійної підготовки майбутнього соціального педагога, як і фахівця будь-якої іншої галузі, належить цілісній системі методів навчально-виховного процесу, що є необхідним інструментарієм у процесі отримання науково-практичних знань. Побудова такої цілісної системи можлива шляхом забезпечення взаємозв'язку між загальноприйнятими і спеціальними методами та прийомами білінгвального навчання, оскільки викладання фахових дисциплін іноземною мовою супроводжується і загально дидактичними методами викладання спеціальних дисциплін і спеціальними методами викладання іноземної мови. До загально дидактичних методів та прийомів, які використовують і при викладанні фахових дисциплін іноземною мовою можна віднести: традиційні - фронтальний метод, спрямовуючі бесіди, лекції, репродуктивний метод; до розвиваючих – дискусії, диспути, рольові та ділові ігри, метод мозкового штурму, розмова за круглим столом, навчальні тренінги, евристичні бесіди, інтерактивні презентації, кейс-метод, практичні групові, парні й індивідуальні вправи, моделювання ситуацій, проектування програм, проєктів; до відкритих – вільна діяльність, індивідуалізований навчальний план, учбовий проєкт. До спеціальних методів можуть бути віднесені: імерсія (тотальна, коли спеціальний предмет повністю викладається іноземною мовою, та м'яка, коли допускається використання рідної мови, особливо при введенні термінів і понять), методи мовної підтримки (візуальні, опорні (на читанні), когнітивні) та спеціальні прийоми білінгвального навчання - «включення» в мову (input), «містка-підказки» (bridging prompting), «перемикання коду» (code — switching) та інші [7].

Доречно зазначити, що при реалізації білінгвального навчання як загально дидактичні, так і спеціальні методи повинні бути такими, що при набутті фахових знань рідною та іноземною мовою спонукають до дії. Такі методи в педагогіці прийнято називати активними. Саме цим методам відводиться домінуюча роль при реалізації білінгвальної системи навчання.

Загалом, під активними методами навчання розуміють методи, які

спонукають студентів до активної розумової і практичної діяльності у процесі оволодіння навчальним матеріалом. Активне навчання передбачає використання такої системи методів, яка спрямована головним чином не на подання викладачем готових знань, їх запам'ятовування і відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знаннями і вміннями у процесі активної розумової і практичної діяльності, тобто перехід до розвитку пізнавальних мотивів, дослідницького, проблемного, пошукового процесу навчання [8].

Виділяють наступні характерні особливості активного навчання: примусова активізація мислення, коли студент змушений бути активним незалежно від його бажання; досить тривалий час залучення студентів у навчальний процес, оскільки їх активність повинна бути не короткочасною і епізодичною, а значною мірою стійкою і тривалою (тобто протягом всього заняття); самостійне творче вироблення рішень, підвищена ступінь мотивації та емоційності студентів. Саме ці особливості є необхідними при вивченні фахових дисциплін іноземною мовою.

Для забезпечення продуктивного рівня знань та активізації білінгвального навчання потрібно розробляти інноваційні активні методи навчання, які були б спроможними підвищити рівень сприйняття та засвоєння професійно-орієнтованих дисциплін іноземною мовою.

Одним із методів, який, на наш погляд, доцільно використовувати при білінгвальному навчанні, можна вважати метод інтерактивного навчання, у якому закладений розвиваючий потенціал: здатність розвивати у студентів критичне мислення, збагачувати уяву та почуття, вдосконалювати загальну культуру спілкування та соціальну поведінку загалом. Саме інтерактивні технології навчання іноземним мовам створюють необхідні передумови як для розвитку мовленнєвої компетенції студентів, так і для формування умінь приймати колективні та індивідуальні рішення з метою виховання активних громадян суспільства.

Базовим принципом інтерактивних методів є принцип колективної взаємодії, згідно з яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через

соціально-інтерактивну діяльність: дискусії та обговорення, діалоги та рольові ігри, імітації, імпровізації, дебати та навіть спілкування у соціальних Інтернет-мережах. Така діяльність відповідає особистісно-зорієнтованому підходу до навчання, а також узгоджується з вимогами загальноєвропейських рекомендацій щодо гуманізації та демократизації навчального процесу. При її виконанні забезпечується позитивний вплив колективу та соціуму на особистість кожного студента, формуються сприятливі взаємовідносини у навчальній групі [1].

З іншого боку, спільна соціально-інтерактивна діяльність дозволяє кожному студенту максимально проявити свої інтелектуальні та творчі здібності, заохочує самостійність та ініціативність в ухваленні рішень. Отже, інтерактивна діяльність поєднує співробітництво мовленнєвих партнерів та керованість дій студентів з боку викладача, передбачає відмову від стандартних шляхів вирішення комунікативних завдань, забезпечує інтенсивну мовленнєву практику студентів у відносно вільній творчій атмосфері. Інтерактивність у навчанні можна розглядати як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, полілогу, тобто активного спілкування. На нашу думку, інтерактивним може бути названий метод, завдяки якому той, хто навчається, є не лише учасником (спостерігачем), але активним творцем процесу навчання.

Практичний досвід показує, що використання у навчальному процесі інтерактивних технологій навчання допомагає студентам досягти плавного переходу від набуття лексичних мовленнєвих умінь у процесі комунікації, збільшити діапазон термінологічної лексики за фахом, зробити процес навчання цікавим, пізнавальним, професійно-спрямованим та особистісно-значущим. Інтерактивні технології навчання стимулюють когнітивні процеси та активізують мовний потенціал і мовленнєвий матеріал в іншомовному спілкуванні студентів, розвивають їхні творчі здібності і професійно орієнтовані вміння в наближених до реальних умовах. У процесі реалізації інтерактивного навчання засвоєння матеріалу відбувається не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення

через застосування. При білінгвальній підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери доцільно використовувати наступні адаптовані інтерактивні форми та методи навчання: інтерактивні презентації, дискусії іноземною мовою на вирішення актуальних фахових проблем, «мозкова атака» (brainstorming), метод «бесіда за круглим столом» (round-table talk), «ділові ігри», рольові ігри, конкурси презентацій, практичних робіт, навчальні тренінги, кейс-метод, колективне вирішення проблемних ситуацій, творчих завдань, парне, групове, індивідуальне виконання тренувальних вправ, творчих завдань, моделювання ситуацій, створення програм, проектів, відео-лекторії, моделювання та презентації інтерактивних сценек. Ці інтерактивні методи повинні застосовуватися на лекційних, семінарських, практичних, лабораторних заняттях при вивченні фахових дисциплін іноземною мовою, що дасть можливість інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння і у подальшому творчого застосування професійних знань іноземною мовою при вирішенні практичних завдань, підвищить мотивацію студентів, студенти отримають досвід встановлення контакту з клієнтами іноземною мовою, досвід діалогічної пізнавальної діяльності, комунікативних відносин. Слід також відмітити, що використання інтерактивних форм і методів при білінгвальному навчанні майбутніх соціальних педагогів сприяє становленню й удосконаленню професійної компетентності студентів, шляхом їх залучення до осмисленого переживання індивідуальної та колективної діяльності для нагромадження досвіду, у тому числі й іншомовного професійного спілкування та шляхом професійного спілкування іноземною мовою не лише під час навчальних занять, а і під час самостійної роботи – у процесі пошуку та обробки необхідного навчального матеріалу, спілкуванні з членами групи чи колегами з різних країн світу у соціальних Інтернет-мережах. Інтерактивні методи навчання дають можливість постійної комунікації не лише із викладачем, а й з членами групи та соціуму, що дає можливість розвивати навички співробітництва уже в процесі навчальної і творчої діяльності, а також з'являється можливість зворотного зв'язку, що робить контроль знань, умінь і

навичок студентів постійним і більш гнучким.

Однак, зазначені інтерактивні методи навчання є не завжди ефективними і прийнятними при білінгвальній підготовці фахівців соціальної сфери. Для підвищення ефективності вивчення фахових дисциплін соціально-педагогічного спрямування іноземною мовою нами були розроблені інноваційні методи навчання, які базуються не лише на лінгвістичних принципах, а в яких враховуються і педагогічні, психологічні, соціальні і фахові особливості соціально-педагогічного профілю, була виділена цільова домінанта білінгвального навчання майбутніх спеціалістів соціального профілю, тобто не лише мовна компетенція (рівень володіння фаховою іноземною мовою), а й врахований психолінгвістичний аспект (тобто коли, за яких умов і для яких цілей фахівцем буде використовуватися знання фахової іноземної мови), соціологічний аспект (адже висококваліфікований фахівець, який здатен вирішувати професійні завдання не лише рідною мовою, а й іноземною, і таким чином є відкритий значно більшій кількості клієнтів, що потребують соціально-педагогічної допомоги, є важливою частиною сучасної соціальної реальності), психологічний (з точки зору його впливу на розвиток окремих психічних процесів і особистості в цілому), педагогічний (в контексті особливостей організації навчального процесу, а також можливості набуття фахових знань за допомогою іноземної мови, вплив знання фахової іноземної термінології на загальний та професійний рівень освіченості) [9].

Одним із таких методів може бути метод «варіаційних наближень», розроблений викладачами Житомирського державного університету імені Івана Франка при викладанні соціально-педагогічних дисциплін іноземною мовою. Він базується на загальноприйнятому білінгвальному методі навчання – імерсії – довгостроковому зануренні студентів у іншомовне середовище при виключенні використання рідної мови [10; 11]. Цей метод розглядається науковцями як самий ефективний метод білінгвального навчання. Так, німецький вчений Х. Воде зазначає, що цей метод є «найбільш успішним прикладом» навчання іноземній мові і іноземною мовою оскільки саме таким

чином досягається більш високий рівень знання мови і не страждають спеціальні знання з предметів, які викладаються іноземною мовою [11].

Слід зазначити, що існують різні варіанти імерсії: «рання» (передбачає вивчення всіх предметів іноземною мовою з першого року навчання зі збереженням комунікації рідною мовою у позаурочний час), «пізня» (коли друга мова вивчається у школі як іноземна), «тотальна» або повна імерсія (передбачає вивчення усіх навчальних дисциплін іноземною мовою), «часткова» (обмежується лише частковим набором предметів, які вивчаються іноземною мовою). Тобто при вивченні фахових дисциплін іноземною мовою при підготовці магістрів із соціальної педагогіки використовується частковий вид імерсії – білінгвальне навчання обмежується частковим набором фахових предметів, які вивчаються іноземною мовою. Російський вчений А. Ширін розділяє імерсію на тотальну, коли спеціальний предмет повністю викладається іноземною мовою, та м'яку, коли допускається використання рідної мови, особливо при введенні термінів і понять [7]. Але, щоб досягти позитивних результатів при викладанні фахових дисциплін соціально-педагогічного спрямування іноземною мовою слід враховувати деякі чинники, які не дають можливість використовувати метод імерсії у такому вигляді, як він представлений науковцями-білінгвами: немовний профіль підготовки спеціалістів, відсутність початкової білінгвальної підготовки (на рівні середнього навчального закладу), брак часу на вивчення фахових дисциплін іноземною мовою. Тому ми пропонуємо для представлення лекційного матеріалу білінгвальним способом при викладанні фахових дисциплін використовувати метод «варіаційних наближень» як різновид імерсії для студентів немовних спеціальностей, які вивчають фахові дисципліни іноземною мовою. Суть методу полягає у тому, що викладач під час представлення лекційного матеріалу за темою заняття поступово нарощує лексичне навантаження іноземною мовою і наблизившись до критичної точки нерозуміння матеріалу іноземною мовою (знаходячись у режимі інтерактивного контакту з аудиторією) повертається до пояснення феноменів рідною мовою.

Цей метод дасть можливість полегшити процес адаптації студентів до білінгвального навчання, дасть можливість нарощувати навантаження викладу матеріалу іноземною мовою, унеможливить нерозуміння фахових феноменів, які представляє викладач іноземною мовою. Так як метод «варіаційних наближень» можна використовувати лише на лекційних заняттях, то для закріплення фахового матеріалу іноземною мовою на практичних заняттях ми пропонуємо використовувати метод «суперпозицій», що полягає у колективному вирішенні конкретної ситуації, запропонованої викладачем, на основі виділення найоптимальнішого вирішення даної ситуації шляхом аналізу усіх запропонованих рішень мікрогруп, колективно аналізуючи позитивні і негативні аспекти рішення кожної групи, вибираючи самий оптимальний і доцільний варіант рішення проблеми, тобто суперпозицію вирішення даної проблеми. У ході групового, а потім колективного вирішення проблеми студенти матимуть можливість не лише покращити свої комунікативні професійні вміння і навички іноземного спілкування за фахом, а й отримають досвід прийняття рішень у команді, акцент навчання буде перенесений не на вивчення готових фактичних знань, а на вироблення творчого мислення у студентів, результатом цього методу будуть не лише знання, а й практичні навички професійної діяльності, що можуть здійснюватися іноземною мовою за фахом, що безсумнівно впливатиме на систему цінностей студентів, їх професійної позиції, професійного світовідчуття. У нашому випадку метод «суперпозицій» дозволяє застосовувати студентам теоретичні знання соціально-педагогічного спрямування, що вони отримали іноземною мовою для вирішення практичних професійних завдань. Цей метод дасть можливість студентам не лише розвивати самостійність та критичність мислення, вміння слухати та висловлювати власну думку іноземною мовою за фаховою проблематикою, а й аргументовано висловлювати власну точку зору із заданої проблематики іноземною мовою.

Для підвищення ефективності самостійної роботи студентів при вивченні фахових дисциплін іноземною мовою ми пропонуємо використовувати метод

«соціальних Інтернет-мереж». Відомо, що у студентів немовних спеціальностей існує психологічний бар'єр при спілкуванні іноземною мовою з носіями мови. Для створення професійного мовного середовища та подолання психологічного бар'єру у спілкуванні студентам пропонується під час самостійної роботи при підготовці до лабораторних та практичних занять використовувати соціальні Інтернет-мережі (пошук англомовних друзів у мережах – студентів соціального профілю, однодумців, колег – для обміну, обговорення та отримання потрібної інформації професійного спрямування іноземною мовою). Цей метод суттєво заощадить кошти на залучення іноземних фахівців для викладання спеціальних дисциплін іноземною мовою, збереже час, створюватиме постійне мовне професійне середовище під час самостійної роботи студентів, усуне психологічний бар'єр у спілкуванні з носіями мови, що дасть можливість у подальшому накопичувати і використовувати не лише вітчизняні позитивні надбання у соціальній сфері, а й залучитися до всесвітнього прогресивного досвіду та використовувати його у власній професійній діяльності.

Отже, впровадження якісно нових активних методів навчання майбутніх фахівців соціальної сфери у процес білінгвальної професійної підготовки дасть можливість підвищити відповідність результатів соціальної взаємодії потребам усіх цільових груп, на які працює соціальна сфера, адже з його допомогою у студентів формуються як лінгвістичні комунікативні, так і професійні компетенції, зростає особистісна мотивація до навчання, пізнавальна діяльність, а також укріплюється зв'язок змісту професійного навчання у вищому навчальному закладі з потребами сучасного ринку праці у білінгвальних фахівцях.

Серед перспектив подальших досліджень білінгвальної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери вбачаємо подальший розвиток та інтерпретацію активних методів навчання білінгвальним способом, а також питання оцінювання та контролю знань студентів, що навчаються білінгвальним способом.

Література

1. *Вайнола Р. Х., Сисоєва С. О.* Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін : навч. посіб. / Р.Х. Вайнола, С.О. Сисоєва. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 152 с.
2. *Ширин А. Г.* Педагогические аспекты билингвизма : развитие новой научной школы / А. Г. Ширин. – Ментор. – 2003. – № 2. – С. 34 – 38.
3. *Fischman, J. A.* Bilingual education. An international sociological perspective. Rowley, MA : / J. A. Fischman. – Newbury House, 1976. – 217 p.
4. *Kloss H.* The American bilingual tradition / H. Kloss. – Rowley, MA, 1997. – P. 112 – 134.
5. *Mackey, W. F.* A description of bilingualism / W. F. Mackey; [In : J. A. Fishman (ed.)], Reading in the sociology of language. – Den Haag : Mouton, 1977. – P. 554 – 584.
6. *Верещагин Е. М.* Вопросы теории речи и методики преподавания иностранного языка / Е. М. Верещагин. – М. : МГУ, 1969. – 90 с.
7. *Ширин А. Г.* Дидактико-методические аспекты процесса билингвального образования / А. Г. Ширин // Вестник Новгородского государственного университета. – Великий Новгород, 2005. - № 31. – С. 63 – 66.
8. *Лозова В.І., Золотухіна С.Т., Гриньова В.М.* Проблема активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні психолого-педагогічних дисциплін. // Вища і середня педагогічна освіта.-Київ, 1989.- № 14. С. 63-68.
9. *Mackey, W.F.,* A description of bilingualism. In: J.A. Fishman (ed.), Reading in the sociology of Language. Den Haag: Mouton 1977, p. 554-584.
10. *Hornstein, N., Lightfoot, D.,* Explanation in linguistics. London: Longman, 2007. - 210 p.
11. *Wode, H.* (1998): A European Perspective on Immersion Teaching: the German Scenario. In: J. Arnau / J.M. Artigal (Hrsg.) / Immersion programmes : a European perspective, Barcelona : Publicacions de la Universitat de Barcelona, S. 43 – 65.

Ситняківська С. М. Деякі аспекти впровадження активних методів білінгвального навчання при підготовці магістрів із соціальної педагогіки

У статті розглянуті особливості впровадження активних методів навчання при білінгвальній підготовці магістрів із соціальної педагогіки. Також запропоновано адаптовані автором спеціальні активні методи навчання – метод варіативних наближень та метод суперпозицій – які доцільно використовувати при білінгвальній підготовці фахівців немовних спеціальностей.

Ситняковская С. М. Некоторые аспекты внедрения активных методов билингвального обучения при подготовке магистров социальной педагогики

В статье рассмотрены особенности внедрения активных методов обучения при билингвальной подготовке магистров из социальной педагогики. Также предложены адаптированные автором специальные активные методы

обучения - метод вариативных приближений и метод суперпозиций - которые целесообразно использовать при билингвальной подготовке специалистов неязыковых специальностей.

Sytnyakivska S. Some Aspects of Implementing the Active Methods of Bilingual Education Preparing Masters of Social Pedagogy

The article describes the features of implementing the active methods of teaching in bilingual training of masters in social pedagogy. Also it is offered special active methods of teaching adapted by the author – the method of variable approximation and the method of superpositions - which are appropriate for use in the bilingual training the professionals of nonlinguistic specialties.

